

חזרה: מלאכות קושר

סימן שי"ז

[א] סעיף א'.

א. **גמרא** (קיב): ורצועות מנעל וסנדל. איתמר: התיר רצועות מנעל וסנדל, תני חזא: חייב חטאת, ותניא אידך: פטור אבל אסור, ותניא אידך מותר לכתחילה ... לא קשיא, הא דקתני חייב חטאת בדאושכפי, פטור אבל אסור בדרבנן, מותר לכתחילה בדבני מחווא.

1. יש ג' דרגות: א' דאורייתא, חייב חטאת. ב' דרבנן, פטור אבל אסור. ג' מותר לכתחילה.

ב. **פשט**: ג' שיטות. [אחרונים מתחיל, שיש בעיקר ב' דיעות: ט"ז (סק"א), מ"ב (בהקדמה)].

1. **רמ"א** (א'): הו"ד **רש"י** והרא"ש (שיטה א') - **תלוי רק בזמן**:

א) דאם הוא קשר של קיימא, חייב חטאת.

ב) ואם אין דרכו לקושרו רק לזמן, פטור אבל אסור.

ג) ואם דרכו להתירו באותו יום [י"א ז' ימים], מותר לכתחילה.

1) **קשר אומן**: לא מעלה ולא מוריד – ט"ז (א'), **מג"א** (ה'), מ"ב (הקדמה, שעה"צ ז', בה"ל סוד"ה וקשר).

2. **מחבר** (סעי' א'): כמו **הרמב"ם** והרי"ף (שיטה ב') - **תלוי באומן וקיימא**: וכן **הרמ"א** (א'), וכן נוהגים.

א) תרתי לריעותא: דאם הוא קשר של קיימא והוא ג"כ מעשה אומן, חייב חטאת.

ב) ואם הוא קשר של קיימא ואינו מעשה אומן, מעשה אומן ואינו קשר של קיימא, פטור אבל אסור.

ג) תרתי לטיבותא: אינו מעשה אומן ואינו קשר של קיימא, מותר לכתחילה.

3. **מג"א** (סק"כ), מ"ב (סקל"ד, סקכ"ו, שעה"צ סקי"ז, בה"ל סעי' א' סוד"ה הקושר): הו"ד **יראים** (שיטה ג') - **תלוי בעולם**:

א) דאם הוא קשר של קיימא, חייב חטאת.

ב) כל קשר שלפעמים נמלך ומבטלו שם לעולם, אע"פ שתחלת עשייתו לא היתה ע"מ להניח שם, אסור מדרבנן.

ג) אם עומד להתירו [אפי' אחר זמן הרבה], מותר לכתחילה.

ג. **תלוי באומן וקיימא**: שיטה ב' - **מחבר**, כמו הרמב"ם והרי"ף.

1. מה נחשב אומן:

א) **רמ"א** בשם **שלטי גבורים** חושש כל מה **'שהדק היטב'**, כמו קשר ע"ג קשר. וכן **נוהגים**. וכ"כ ט"ז (א'), **מג"א** (ד'), מ"ב (י"ד, ט"ו).

2. **מה נחשב 'קיימא'**:

א) י"א רק לעולם ממש, אבל קשר לזמן יש דין כמו קשר ליום: מ"ב (ה'), י"ג, בה"ל ד"ה שאינו, ד"ה קושר, שעה"צ ו').

ב) י"א קשר לזמן יש איסור דרבנן: **שלטי הגבורים** (דף מא:).

ג) י"א קשר לזמן יש דין דאורייתא: ט"ז (א').

ד. **תלוי רק בזמן**: שיטה א' - **רמ"א**, הו"ד **רש"י** והרא"ש.

1. **פשט בטור**.

א) **ב"י** (סק"א): 1) דאורייתא, יותר מל' יום. 2) דרבנן, מז' יום עד ל' יום. 3) מותר, פחות מז' יום.

ב) **מהר"י אבוהב** (חד צד בהטור, כדאי בב"י): 1) דאורייתא, יותר מז' יום. 2) דרבנן, מב' יום עד ז' יום. 3) מותר, חד יום.

ג) ט"ז (סק"א): 1) דאורייתא, לעולם. 2) דרבנן, מב' יום עד לעולם. 3) מותר, חד יום.

2. **מה נחשב לזמן**: **רמ"א**. פחות מכאן, מותר לכתחילה. **מג"א** (ב').

א) י"א יותר מחד יום, וכ"פ **הט"ז** (א', ב').

ב) י"א ז' ימים, הו"ד **הבה"ל** (ד' ד"ה שאינם) **במקום הצורך**.

3. **מה נחשב לעולם**:

א) י"א יותר מחודש: **ב"י**.

ב) י"א זמן ארוך: **מג"א** (א').

ג) י"א לעולם ממש: ט"ז (א'), מ"ב (הקדמה, ב', ג', ד', ה', בה"ל ד"ה הקושר).

4. **מה נחשב ליום**:

א) פחות מכ"ד שעות. מ"ב (ו'), **פמ"ג**.

5. **גמרא** (קיב): נעלים דרבנן, פטור אבל אסור.

א) **פי' רש"י**: כשקושרים סביב רגלים **אין** קושרין בדוחק, שפעמים שחולצו כשהוא קשור ונועלו כשהוא קשור, ומיהו, קשר של קיימא לא הוי, שבשעת הטיט מתירין אותו וקושרין אותו בדוחק, שלא ידבק בטיט וישמט מרגליו.

ב) **פי' הר"י**: דהיינו שמשעה שקושרים אותם על רגלם בשבת שחרית אינם חולצים מנעליהם אף בלילות עד ליל שבת לפי שלומדים בכל הלילות של חול במלבושיהם ושוכבים מעט כו'.

1) ט"ז (א'): לר"י קשה, דא"כ הוי בכלל פטור אבל אסור. י"ל הרבה פעמים שוכבים גם בחול וחולצין מנעליהם, ולסימנא בעלמא

נקט גמרא **כיון שדרכם בכך רוב פעמים**, ממילא כשאדם גומר בדעתו שיהיו נשארים בודאי איזה זמן היה איסורא.

ה. קשר.

1. משנה (קיא:): רבי מאיר אומר כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידי און חייבין עליו.
(א) מ"ב (א', בה"ל ד"ה הקושר): אפי' לא מיהדק שפיר ויכול להתירו באחת מידי חייב כיון דלא יהיה נותר מעצמו. דלא כר"מ.
2. גדר של הקשר: האם תלוי בדעתו או בדרך של הקשר.
(א) י"א שתלוי בדעתו. ט"ז (א'), פמ"ג, רע"א.
(ב) י"א שלא אזלינן בתר מחשבת הקושר לבטל שם קשר ממנו. בית מאיר, בה"ל (ד"ה הקושר, שעה"צ י"ז).

ו. מתיר.

1. רמ"א: וכן לענין התרתו דינו כמו לענין קשירתו.
(א) מ"ב (ז'): אם הוא קשר שחייבין על קשורו חייבין על התירו, וכל שהוא פטור אבל אסור או מותר גם בהתירו כן הוא. רמב"ם.
2. האם מתיר צריך ע"מ לקשור:
(א) רא"ש: צריך ע"מ לקשור. בה"ל (ד"ה דינו כמו), דהיינו ע"מ לתקן [לשיטתו]. ומדרכנן אסור בכל גונו. ב"י.
(ב) בה"ל (ד"ה דינו כמו): חולק, ופסק שודאי דמלאכת מתיר הוא ענין בפני עצמו, וחייב אפי' שלא ע"מ לקשור.

ז. לצורך מצוה.

1. מחבר: מותר לקשור קשר שאינו של קיימא.
(א) מג"א (ג), מ"ב (י"ב): היינו אפי' הוא מעשה אומן, דאל"ה אפי' בלא מצוה שרי. ומיירי כשאי אפשר בענין אחר.
2. מ"ב (י"ג), בה"ל סעי' ה'): כ' הבית מאיר שיש (רש"י תוס' רע"ב) מצדדים דקשר האסור, אסור אפי' במקום מצוה.

ח. במקום צער.

1. רמ"א: אין לחוש ומותר להתירו, דאינו אלא איסור דרבנן ובמקום צער לא גזרו.
2. מג"א (ו'), ובספר הזכרונות אוסר. כנה"ג. [וסתימות המ"ב נראה שמסכים להרמ"א, להקל].

ט. קשר בראש אחד של חוט.

1. רמ"א: ואם עשה קשר בראש אחד של חוט או משיחה, דינו כשני קשרים. מג"א (ח'), מ"ב (י"ט).
(א) מ"ב (ט"ו), בה"ל ד"ה דינו כשני): דאז מתהדק שפיר ומקרי קשר של אומן. (הגם המקור הוא סמ"ג, שהולך כשיטת רש"י).

ב] סעיף ב' - מתקן מנא.

- א. שבת (מח.): רב חסדא שרא לאהדורי אודרא לבי סדיא בשבתא איתיביה ... ואין נותנין את המוכין לא לתוך הכר או כסת ... לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי.
1. תוס' (סוף דף מח.): אומר ר"י שאם נתקו חוטי הסרבל אם הנקב רחב ויכול להכניסם בלא טורח שרי, כיון דעתיקי. ובלבד שיתנם בענין זה שלא יהא לחוש שמא יתקע דבענין שהוא רגילות לתקוע ולקשור נראה דאסורין להחזיר, גזירה שמא יתקע.
(א) יש ג' הלכות: (1) מתקן מנא. (2) שלא לטרוח. (3) גזירה שמא יקשור.

ב. מתקן מנה.

1. מחבר (סי' ש"מ סעי' ח'): מוכין שנפלו מן הכסת, מותר להחזירם אבל אסור ליתנם בתחלה בכסת. [גמרא].
(א) מ"ב (י"ח, סי' ש"מ סקל"ג, שעה"צ ס"ח): דהשתא עביד ליה מנא, ויש בזה חיובא דאורייתא.
2. מחבר: נשמטו לו רצועות מנעל וסנדל או שנשמט רוב הרגל, מותר להחזיר הרצועות למקומם, ובלבד שלא יקשור. [גמרא].
(א) מג"א (ז'), מ"ב (ט"ז): ומנעל חדש אסור ליתן הרצועות, דמבטל ליה התם ומקרי מתקן מנא. אבל אבנט שרי להכניסו, אפי' במכנסים חדשים דלא מבטל ליה התם והוא עשוי להכניס ולהוציא תדיר. דלא כט"ז (ח'), כדאי' בשעה"צ (י').
(ב) מ"ב (י"ח, סי' ש"מ ל"ב): ודוקא אותן הרצועות, אבל רצועה חדשה שלא היתה שם מתחלה אסור דמקרי מתקן מנא. א"ר.

ג. שלא לטרוח - רמ"א: ודוקא שיוכל להחזירו בלא טורח.

1. י"א משום כמתקן מנא: ט"ז (סוף ד').
2. י"א משום דאסור לטרוח בשבת. עי' מג"א (ט'), ומ"ב (כ').

ד. גזירה שמא יקשור.

1. רמ"א: אבל אם צריך טורח לזה, אסור דחיישינן שמא יקשור.
(א) אפשר ט"ס. שאפי' הנקב רחב, אסור במקום שרגילים לקשור דחיישינן שמא יקשור. ובמקום שהנקב צר, אפי' במקום שאין רגילין לקשור אסור דצריך טורח. ט"ז (ד'), מג"א (ט'), הו"ד במ"ב (כ').
(ב) בה"ל (ד"ה ודוקא): י"ל הרמ"א, דבמקום שהחזרה הוא בלא טורח, תו לא חיישינן שיבוא לקשור ולהדקו. ע"פ הג' מרדכי.
(1) ומה שמצויין תוספות והרא"ש, אין הציונים מהרמ"א בעצמו כידוע.
(2) מ"מ למעשה, אין לזוז מהט"ז ומג"א, דאפי' הנקב רחב אסור במקום שרגילין לקשור.
2. גדר של הגזירה: רק אטו קשר דאורייתא. בית יוסף (סוף ב'), ט"ז (סוף א').

ג] סעיף ג' - פותח בית הצואר.א. **פותח בית הצואר:** ג' ציורים.

1. פותחים בית הצואר **מחדש:** איסור דאורייתא משום מתקן מנה. מחבר.
2. בית הצואר שקשרו **כובס:** יכול להתיר, כיון שאינו קשר של קיימא. מחבר.
3. אם חזר האומן וקשרו או תפרו ביחד כדרך **שהאומנים** עושין, אפי' כבר נפתח: אסור משום מתקן מנה. רמ"א.

ב. מחבר: פותחים בית הצואר **מחדש:** איסור דאורייתא משום מתקן מנה.

1. מג"א (י'): משום קורע אינו חייב, שאינו ע"מ לתפור. ב"י.
(א) שעה"צ (י"ד): מציין להבה"ל (סוף סי' ש"מ), שחולק.

ג. מחבר: בית הצואר שקשרו **כובס:** יכול להתיר, כיון שאינו קשר של קיימא.

1. מ"ב (כ"א): י"א שאינו עשוי להתקיים רק עד שיקחנו הבעה"ב לביתו, לבוש. ויש מחמירין בדבר אלא אם כן עשוי להתיר באותו יום של הכביסה, ט"ז (ה').

ד. רמ"א: אם חזר האומן וקשרו או תפרו ביחד כדרך **שהאומנים** עושין, אפי' כבר נפתח: אסור משום מתקן מנה.

1. למה הוא מעשה אומן, שנחשב שאבד פתחו.
(א) שאינו יכול להתירו, אא"כ חותך החוטים. ר' ירוחם, מג"א (י"א), מ"ב (כ"ג).
2. **קשה:** כתונת שנתקשרו המשיחות ולא יוכל להתיר שרי לכו"ע לנתקן שהרי אינו עשוי אלא להתירו בכל זמן שירצה ולא מקרי קשר. ואף זה לא יעשה בפני ע"ה אלא בצנעא. יש"ש, ב"ח, ט"ז (ה'), מג"א (י"א), מ"ב (כ"ג).
(א) י"ל: לחלק בין קשר אומן לשאר קשירות – מג"א (י"א), מ"ב (כ"ג).
(ב) מ"ב (כ"ג, ע"כ"ד) – "והטעם אפשר דשקשרו האומן בשעת מלאכה יש בזה משום מכה בפטיש כשחותכו ומנתקו אח"כ **דהוא גמר מלאכה** אבל שאר קשירות שנקשרו **אחר** שכבר נגמר הבגד אין שייך בזה משום מכה בפטיש כשמנתקו אח"כ".

ה. רמ"א: אסור לנתק או לחתוך **זוג של מנעלים** התפורים יחד כדרך שאומנים עושין, אע"ג דהתפירה אינה של קיימא. דאין חילוק בתפירה בין של קיימא לאינה של ק"ק. מ"ב (כ"ה): משום דהוא חשיב כקורע ע"מ לתקן.

1. ויש מתירין בתפירה שאינה של ק"ק, ואין להתיר בפני ע"ה. [עי' מחבר (סי' ש"מ ס"ז), שחולק].

ו. ניתוק הקשר.

1. קשר שמותר להתירו.
(א) אם אינו יכול להתירו מותר לנתקו לצורך, ואין לעשות כן בפני ע"ה: יש"ש, ב"ח, ט"ז (ה'), מג"א (י"א), מ"ב (ז').
2. קשר שאסור להתירו.
(א) אסור לנתק: מג"א (י"א), מ"ב (כ"ג).

ז. קשר בטעות:

1. מ"ב (כ"ג): ומ"מ אם דרכו לעשות עניבה ובלא כונה נקשר, דינו כקשר שעשוי להתיר בכל יום. ח"א.

ח. אמירה לנכרי.

1. מ"ב (כ"ד): כל קשר שהוא עשוי לזמן ולא לתמידות, אפי' אם הוא קשר אמיץ, יש להקל ע"י נכרי לקשור ולהתיר אם הוא לצורך הרבה דהוי שבות דשבות [אחרונים].

ד] סעיף ד' - קושרין דלי.א. משנה (קיג): קושרין דלי בפסקיא, אבל לא בחבל, רבי יהודה מתיר.

1. גמרא: **חבל דגרדי.** דרבנן סברי: גזרינן חבל דגרדי אטו חבל דעלמא, ורבי יהודה סבר: לא גזרינן.
(א) יש פוסקים כר"י להקל, טור. ויש פוסקים כרבנן להחמיר, רמב"ם.

ב. מחבר: קושרין דלי במשיחה או באבנט וכיוצא בו, אבל לא בחבל.

1. מג"א (י"ב, י"ג), מ"ב (כ"ז, ע"כ"ד): אפי' חבל דגרדי דהוא חשיב ג"כ אסור. [פסק כרבנן, והרמב"ם].

ג. דליים שלנו: מותר.1. מחבר: אבל דליים שלנו שאינם קבועים בבור אינו קשר של קיימא.

- (א) מג"א (י"ד): שאינו עשוי לעמוד שם זמן מרובה. תוס'. לשון זה הועתק הרבה ראשונים, בה"ל (ד"ה שאינם).
(ב) בה"ל (ד"ה שאינם): וזה סעד גדול להקל במקום הצורך דאפי' יותר מיום אחד, דלא מקרי של קיימא כלל עדיין.

ה] סעיף ה' - עניבה.א. ברייתא (קיג): חבל דלי שנפסקה, לא יהא קושרו אלא עונבו. ורבי יהודה אומר: כורך עליו פונדא או פסקיא, ובלבד שלא יענבנו.

1. גמרא (שם): דרבנן, עניבה בקשירה לא מיחלפא. רבי יהודה, עניבה גופה קשירה היא.

ב. מחבר: עניבה מותר, דלאו קשר הוא. [פסק כחכמים].

1. בה"ל: עניבה מותר וכו'. ר"ל אפי' מהדקו יפה ודעתו שיתקיים כן תמיד.
2. ט"ז (ז'), מג"א (ט"ו), מ"ב (כ"ט): אפי' ב' עניבות, זה ע"ג זה, לאו קשר הוא.

ג. עניבה ע"ג קשר.

1. רמ"א: ואפי' אם עשה קשר אחד למטה, נוהגין בו היתר.
2. ט"ז (ז'), מג"א (ט"ו), מ"ב (כ"ט): היינו דוקא כשעשוי להתיר בו ביום, משום דעניבה ע"ג קשר אינו נקרא מעשה אומן.

ו] סעיף ו' - קושרים חבל בפני הפרה.

א. מחבר: קושרים חבל בפני הפרה בשביל שלא תצא, אפי' בב' ראשי הפתח. ולא חיישינן שמא יתיר ראש האחד ויוציאנה דרך שם ויניח ראש השני קשור.

1. מ"ב (ל'): דמסתמא יתיר את שניהם ולא הוי קשר של קיימא.
2. מג"א (ט"ז), מ"ב (ל'): וה"ה דמותר לקשור ב' חבלים זו למעלה מזו, ולא אמרינן דמבטל לא' דפעמים מתיר זה ולפעמים זה. אבל אם בדעתו לבטל לאחד אסור.

ז] סעיף ז' - לקשרו בחבל באבוס ובפרה.

א. מחבר: מטלטלין חבל של גרדי, לקשרו באבוס ובפרה, ולא חיישינן שמא יתיר ראש האחד ויניח ראש השני קיים, אבל חבל דעלמא לא; וה"מ לקשרו באבוס ופרה; אבל אם היה קשור באבוס ורוצה לקשרו בפרה, או להיפוך, מותר בכל חבל.

1. ט"ז (ח'): מטלטלין חבל של גרדי כו'. דיש כאן ב' איסורים בחבל דעלמא. א' כדפירש"י כיון דא"צ לו חיישינן שמא יתיר ראש הא'. ב' כרמב"ם דהוה מוקצה. אבל בגרדי דצריך לו תמיד מותר בטלטול ע"כ זכר כאן מטלטלים להורות משום דאין כאן איסור מוקצה ואח"כ כתב דאין כאן גם חשש השני.
2. מג"א (י"ז), מ"ב (ל"א): של גרדי. ולא גזרינן אטו חבל דעלמא, כמ"ש ס"ד. דהכא בפרה אפי' חבל דעלמא לא שכיח דיהא של קיימא. תוס'.
3. מ"ב (ל"ב): ולא חיישינן וכו'. דחבל גרדי חשוב ולא יניחו שם.
4. מג"א (י"ח), מ"ב (ל"ג): חבל דעלמא לא. דלמא יניח ראש אחד קשור.
5. מג"א (כ'), מ"ב (ל"ד): מותר בכל חבל. דסתמא אותו הקשר שהיה כבר מניחו להיות קשור ומתיר ראש השני. ב"ה.

ב. קשירת דברי מאכל. עי' מ"ב (ל"ד).

1. בה"ל (סעי' ד'): עי' רמ"א סי' שכ"ד ס"ד, דמוכח דגם באוכלי בהמה יש קושר ומתיר. ודלא כהרמב"ם, הו"ד בח"א.

ג. פותל חבלים.

1. מג"א (כ'), מ"ב (ל"ד): הפותל חבלים חייב משום קושר והמפרידן ואינו מכוין לקלקל חייב משום מתיר. רמב"ם.
- א) עי' בה"ל (סי' שי"ד סעי' ח'). שרש"י טור ומחבר חולק.